

4. Передумови виникнення та актуальність ділової (корпоративної) розвідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://we-students.com.ua/glavy/16606-51-peredumovi-viniknennya-ta-aktualnst-dlovo-korporativno-rozvdki.html>.

5. Особливості ділової (корпоративної) розвідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1717112451324/ekonomika/osoblivosti_dilovoyi_korporativnoyi_rozvidki.

6. Що таке бізнес розвідка? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics/business/bolshaya-razborka-hto-takoe-biznes-razvedka-i-chem-polezna-prostym-lyudyam-1143993.html>.

А. А. ДАШЕВСЬКА, студентка
М. В. ДИХА, д-р екон. наук, проф.
Хмельницький національний університет

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено роль вільних економічних зон, їх завдання; особливості та досвід функціонування вільних економічних зон в Україні

Необхідність здійснення в Україні масштабної технологічної та структурної перебудови потребує залучення іноземних інвестицій. Одним із ефективних шляхів у світовій практиці щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності є використання можливостей вільних економічних зон (ВЕЗ). Тому, метою дослідження є вивчення діяльності вільних економічних зон, проблем та можливостей їх функціонування в Україні.

Світова практика показує, що проблема залучення іноземного капіталу вирішується шляхом створення сприятливих умов ведення бізнесу, гарантій збереження інвестицій та їх прибуткової віддачі. Одним із засобів залучення іноземних інвестицій, який безпосередньо впливає на інтенсивність фінансово-кредитних потоків до країни, є створення вільних (спеціальних) економічних зон (СЕЗ).

Спеціальна (вільна) економічна зона є частиною території України, на якій встановлюється спеціальний правовий режим економічної діяльності та особливий порядок застосування чинного законодавства України [3]. Економічна зона – це складне поняття, і поєднує у собі територіальне (з відповідними питаннями юрисдикції та управління); режимне (передбачає особливі параметри регулювання інвестиційної та підприємницької діяльності, які проявляються через спеціальний

режим оподаткування, митного регулювання, реєстрації суб'єктів зони тощо) та функціональне значення (спеціальний режим устанавлюється для досягнення певної мети в конкретній сфері діяльності) [4]. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб.

Згідно із Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» на території України можуть створюватися спеціальні (вільні) економічні зони різних функціональних типів: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько-рекреаційні зони, страхові, банківські тощо. Окремі зони можуть поєднувати в собі функції, властиві різним типам спеціальних (вільних) економічних зон.

Серед найпоширеніших видів ВЕЗ є: зовнішньоторговельні зони, комплексні виробничі та науково-технічні зони, туристсько-рекреаційні та банківсько-страхові зони та інші. До найважливіших завдань ВЕЗ можна віднести такі:

- соціально-економічний розвиток територій, на яких розташовані економічні зони.
- активне впровадження наукових і технічних досягнень зарубіжних країн в національне виробництво;
- впровадження сучасних світових форм господарювання на місцевому рівні;
- включення територій ВЕЗ в систему міжнародних зв'язків, розвиток завдяки цьому експортних потоків та збільшення надходження капіталу в іноземній валюті;
- забезпечення населення високоякісними товарами та послугами, підвищення рівня життя людей, покращення якості їх життя;
- опанування нових знань, створення умов для навчання спеціалістів міжнародним методам ведення бізнесу з подальшим використанням ними цих знань за межами регіону.

Вільні економічні зони характеризуються певними особливостями, а саме [5]:

- a) застосуванням різних видів пільг і стимулів:
 - зовнішньоторговельних – зниження чи скасування експортно-імпортних мит, спрощений порядок здійснення зовнішньоторговельних операцій;
 - фіскальних, зв'язаних з податковим стимулюванням конкретних видів діяльності. Пільги можуть торкатися податкової бази (прибуток чи доход, вартість майна і т. д.), окремих її компонент (амор-

тизаційні відрахування, витрати на заробітну плату, НДОКР і транспорт), рівня податкових ставок, питань постійного чи тимчасового звільнення від оподаткування;

– адміністративних, що спрощує процедури реєстрації підприємств, режиму в'їзду-виїзду іноземних громадян;

б) наявністю локальної, тобто відокремленої системи управління зоною, наділеної правом приймати самостійні рішення в широкому економічному спектрі.

Варто зазначити, що в Україні є негативний досвід функціонування ВЕЗ.

Результатом аналізу діяльності вільних економічних зон та виявлення в їх діяльності зловживань (вони використовувалися як інструмент оптимізації витрат, можливості несплати податків) було те, що пільги для інвесторів, які працювали у ВЕЗ, були скасовані Законом № 2505 від 25.03.2005 р. «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік». Із 225 підприємств, що працювали у СЕЗ і ТПР, які були вибірково перевірені податковою інспекцією у 2003 р., на 201 підприємстві були виявлені факти порушення податкового й митного законодавства. Хоча варто зазначити, що результати скасування пільг були і негативні. Зокрема, новітні технології (основні засоби), які мали надійти в Україну на підприємства у ВЕЗ, через такі зміни до Бюджету не надійшли, адже необхідно було сплатити значні розміри платежів, які не були передбачені у попередніх угодах [1].

В той же час, вільні економічні зони технологічного напрямку в усьому світі довели свою високу ефективність як засіб залучення іноземного капіталу і реалізації інноваційної моделі держави [2].

На сьогодні в бізнес-середовищі висловлюються за відновлення використання СЕЗ та ТПР (територій пріоритетного розвитку) для залучення інвестицій, створення нових підприємств та робочих місць, соціально-економічного розвитку територій. За умови врахування недоліків функціонування окремих територій можна розглядати питання подовження термінів існування чинних ВЕЗ та ТПР із відновленням пільгових режимів діяльності та створення нових СЕЗ з використанням досвіду Польщі, Туреччини, Китаю, Південної Кореї, ОАЕ та інших країн.

Створення ВЕЗ достатньо складне питання. Адже кожна ВЕЗ голосується окремим законом. Крім того, під час застосування механізму ВЕЗ є значні ризики, імовірність запровадження нерівних умов діяльності за однакових вихідних умов, лобіювання окремих інтересів, знову оптимізація податків.

На нашу думку, доцільніше наразі розглядати такий інструмент як індустріальні парки (ІП). Це – спеціальні промислові території,

зазвичай з підготовленою інженерно-транспортною інфраструктурою, набором необхідних сервісів, спрощеними регуляторними процедурами та пакетом інвестиційних стимулів для виробничих та науководослідних підприємств.

Восени 2016 р. відповідний законопроект було прийнято у першому читанні Верховною радою України. Преференції розповсюджуватимуться лише на новостворені підприємства або виробництва. У законопроекті є обмеження за видами діяльності, міститься вимога створити мінімум 30 робочих місць та платити високу зарплатню. За такого підходу бюджетні втрати неможливі.

Держава має оптимально поєднати контролюючу і стимулюючу роль в економіці через запровадження промислових парків, які будуть організовані не за територіальним, а за функціональним принципом і в частині реалізації інвестиційних проєктів діятимуть аналогічно технопаркам. Стимулюючим механізмом у рамках промпарків є надання пільг не територіям, а під реалізацію конкретних проєктів. Це зробить діяльність промислових парків водночас ефективною і прозорою та доступною для державного контролю і незалежного аудиту на будь-якій стадії.

В цілому варто зазначити, що Україна повинна використовувати весь комплекс методів та інструментів задля активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, створення сприятливого інвестиційно-підприємницького клімату, прозорих умов ведення бізнесу.

Література

1. Диха М. В. Соціально-економічний розвиток України: напрями та засоби реалізації : монографія / М. В. Диха. – Київ : ЦУЛ, 2016. – 388 с.
2. Диха М. В. Технологічні парки як інструмент інтенсифікації розвитку країни / М. В. Диха // Економічні проблеми модернізації та інноваційного розвитку промисловості : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (7–8 листопада 2012 р.). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля. – 2012. – С. 23–26.
3. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
4. Поняття і види спеціальних (вільних) економічних зон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/37154/>
5. Особливості, проблеми, напрями розвитку й удосконалення діяльності спеціальних економічних зон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/aref_others/bragina.htm